

Nuorten (15-17 vuotta) seurusteluväkivalta

Katriina Bildjuschkin, asiantuntija

Suvi Nipuli, projektikoordinaattori

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Seksuaalisuus

- Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä kaikissa elämän vaiheissa, ja se käsittää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen, erotiikan, mielihyvän, seksuaalisuhteet ja lisääntymisen.
- Seksuaalisia kokemuksia ja seksuaalisuuden ilmenemismuotoja ovat ajatukset, fantasiat, halut, uskomukset, asenteet, käyttäytyminen, seksuaalisuuden harjoittaminen, roolit ja suhteet.
- Vaikka seksuaalisuus voi pitää sisällään kaikki nämä ulottuvuudet, ihminen ei aina koe tai ilmennä niitä kaikkia. Biologiset, psykologiset sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, eettiset, lailliset, historialliset, uskonnolliset ja hengelliset tekijät vaikuttavat vuorovaikutuksessa seksuaalisuuteen.

(WHO, Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. 2010)

Seksuaalisesti terve ihmissuhde

Pohjaa yhteisiin arvoihin ja sillä on viisi tunnusomaista piirrettä:

1. Luonteeltaan yhteisymmärrykseen perustuvaa
2. Ei riistä kumpaakaan
3. Se on rehellistä
4. Kummallekin mielihyvää tuottavaa
5. Se on suojattu suunnittelemattomalta raskaudelta ja seksitaudeilta (myös hiv tartunnoilta)

(Kontula, 2000)

Seksuaalioikeudet

Positiiviset/ aktiiviset seksuaalioikeudet

- Oikeus itsensä seksuaaliseen ilmaisuun ja erilaisuuteen
- Mahdollistavat ilmaisun ja olosuhteet seksuaaliselle erilaisuudelle, terveydelle ja nautinnolle

Rajoittavat/negatiiviset/passiiviset seksuaalioikeudet

- Korjaavat tapahtuneita vahinkoja, korostavat vapautta hyväksikäytöstä ja väkivallasta

(Kontula 2006)

Käsitteistä

- Seksuaalinen väkivalta vai seksuaalisuutta loukkaava teko?
- Seksuaalinen hyväksikäyttö - ei mitään hyvää uhrille/kokijalle.

Kaveripiirissä faktat, fiktiot ja fobiat sekoittuvat nuorta ohjaavaksi käyttäytymiskulttuuriksi. (Nummelin, 2000)

Seurustelu

- Pohdi:
 - Mitä on seurustelu? Kuinka pitkä suhde on seurustelua?
 - Mitä siihen kuuluu?
 - Mitä siihen ei kuulu?
 - Missä se opitaan?
 - Minkä ikäisenä tykkäämisestä voi siirtyä seurusteluun?
 - Miten seurustelu alkaa, ja miten se päättyy?
- Kuinka paljon seurustelun opettaminen saa aikaa terveystiedossa tai muissa oppiaineissa?
- Mitä kodin ja lähiympäristön parisuhdemallista siirtyy omaan seurusteluun?

Riita vs. väkivalta

- **Riita:**
- Tasa-arvoisuus
- Jokaisessa seurustelu- tai parisuhteessa riidellään joskus.
- Riidassa on kyse erimielisyyksien purkamisesta rakentavasti, ja siihen tarvitaan aina kaksi henkilöä.
- Riitelyyn sisältyy eri näkökulmia yhteen sovittava neuvotteluprosessi.
- Kun riita on selvitetty rakentavalla tavalla, palataan parisuhteessa tavalliseen arkeen.
- Riidassa molemmat osapuolet voivat myöntää olevansa väärässä.
- **Väkivalta:**
- Väkivaltaan tarvitaan vain yksi henkilö.
- Väkivallassa on kysymys halusta pakottaa toinen ihminen väkisin omaan tahtoon.
- Siihen liittyy alistamista ja toisen ihmisen kontrollointia.
- Väkivaltaa käyttävä henkilö on mielestään aina oikeassa.
- Se voi olla halua rangaista tai kostaa.
- Toinen tuntee olonsa turvattomaksi tai alkaa pelätä.

(Lyömätön linja Espoossa)

Seurusteluväkivalta

- Seurusteluväkivalta on **nuorten parisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa**.
- Nuorten suhteissa tapahtuvalle väkivallalle on tyypillistä **mustasukkaisuus ja nimittely**, joka voi johtaa fyysiseen väkivaltaan.
- Painostaminen seksiin ja siten **seksuaalinen väkivalta** on myös yleistä nuorten seurustelusuhteissa

(Kasvun kumppanit)

- Väkivallan määrittäminen on aina vaikeaa, ja erityisen vaikeaa nuorten kohdalla

Selityksiä

- Merkki kiintymyksestä tai todellisista tunteista
- Uhri on ymmärtänyt väärin
- Suuttumus
- Provosoituminen
- Mustasukkaisuus
- Seuraus turhautumisesta tai stressistä

(Aaltonen 2012)

Seksuaalikasvatussuunnitelma

- Tavoite (mihin pyritään)
- Sisällöt (mikä tärkeintä, miten se selviää)
- Hyvä osaaminen (miten mitataan)
- Arviointi (millä menetelmillä)

- **Mitä valitaan?**
 - Must know
 - Should know
 - Nice to know

(Kannas)

Seksuaaliterveyden lukutaito

- Tiedollisia ja sosiaalisia taitoja, jotka määrittävät yksilön motivaation ja kyvyt saada tietoa, ymmärtää ja käyttää sitä terveyttä edistävällä ja ylläpitävällä tavalla.

(Terveyden edistäminen esimerkein)

- Seksuaaliterveydessä seksuaalisuuteen liittyvä häveliäisyys ja puuttuva sanasto vaikuttaa lukutaidon saavuttamiseen!

Turvataidot

- Puhumisen opettelua.
- Tilanteista etukäteen puhumista ja harjoittelua – ”miten tekisin”.
- Lasten omien voimavarojen vahvistamista.
- Ei kuitenkaan vastuuta aikuisen teoista lapsille.

- Oppija oppii osaavamman ohjauksessa ja osaaminen rakentuu vähän kerrallaan aiemmin opitun varaan.
- <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/b953f441-755e-4daa-a3c8-6994b16fb718>

Tunteet

- Neljä tunnetaitoa ovat:
- 1. Tunnistaminen
- 2. Nimeäminen
- 3. Ilmaiseminen
- 4. Toisen tunteiden vastaanottaminen

(Parisuhteen palikat)

<http://www.parisuhteenpalikat.fi/materiaalia/luennot/tunteet.pdf>

Tunteiden lukutaito

- Tunteille nimi!
- Tunteiden tunnistamisen opettelu.
- Tunteiden sietämisen opettelu.
- Nuoren aivot ovat vielä kehittymässä.
- Millainen malli saatu perheessä, yhteiskunnassa?
- Tunteet toiminnan aiheuttajana, esim. aggressiivisuus.

Häpeä

- Jos lapsi ei voi kokea tulevansa nähdyksi, kohdatuksi, rakastetuksi dialogisessa, turvallisessa suhteessa hoitajansa kanssa, syntyy häpeä.
- Vauvaiän kehitystehtävä on perusluottamus vs. turvattomuus
- Varhaisen leikki-iän kehitystehtävä on itsenäisyys vs. epäily, häpeä
- Lapsi oppii hallitsemaan omaa kehoaan ja sen toimintoja
- Onnistuminen tuo lapselle tunteen onnistumisesta
- Liiallinen kritiikki tai ylisuojelu voi tuottaa häpeän ja osaamattomuuden tunnetta

Aggressio

- Välttämätöntä.
- Opittava hallitsemaan.
- Ihmisellä biologisperäinen ominaisuus.
- Ihmisellä kognitiiviset kyvyt mahdollistavat aggression säätelyn oppimisen.
- Voi olla suoraa tai epäsuoraa.
- Toiminnan motiivit: hyökkäävä aggressiivisuus tai puolustava aggressiivisuus.
- Vihamielisen aggressiivisuuden takana voimakas autonomisen hermoston aktiivisuus.
- Väkivallan käyttö on kuitenkin aina oma valinta.
- Sukupuolierot ei niin suuria kuin luullaan.

Väkivalta

- Luottamus – kehen voit luottaa?
- Turvallisuus- mistä saat turvaa?
- Väkivalta alkaa, kun pelko alkaa?
- Pelkäätkö?
- Turvallisuuden tunne rakentuu luottamukselle

Puheeksi ottaminen ja puuttuminen

- Lähisuhde- ja perheväkivallan kartoittaminen sisältyy äitiys- ja lastenneuvolan sekä kouluterveydenhuollon laajoihin terveystarkastuksiin.
- Laajassa terveystarkastuksessa **käsitellään koko perheen terveyttä ja hyvinvointia** ja niihin vaikuttavia tekijöitä laaja-alaisesti eri näkökulmista.
- Laajojen terveystarkastusten **tavoitteena** on perheen tuen tarpeiden **varhainen tunnistaminen**.
- Terveystarkastus määritellään laajaksi, mikäli **vähintään jompikumpi vanhemmista on fyysisesti läsnä tarkastuksessa**.

(Kasvun kumppanit)

Väkivaltaa kokeneelle:

- Kerro, että väkivalta ei ole hänen syytään.
- Kukaan ei voi pakottaa toista väkivallan käyttöön. Se on aina tekijän oma valinta.

- Väkivaltaa kokenut saattaa pelätä, että
 - häntä ei uskota
 - hänen kokemaansa ei oteta vakavasti
 - hänen vapauksiaan rajoitetaan
 - hänet pakotetaan eroamaan
 - väkivaltaa tehnyt saa tietää hänen kertoneen asiasta

Harjoitus: Parisuhteen kulmakivet (Selkenevää! Hanke)

- Mitkä ovat tasa-arvoisen ja tasaveroisen parisuhteen kulmakivet. Mikä parisuhteessa voisi olla vaikeaa ja haastavaa, mikä mukavaa? Käykää ryhmän ajatukset läpi ja työstäkää yhtenäiset teesit hyvän parisuhteen pohjaksi.
- Haluavatko naiset ja miehet suhteista samoja asioita, vai onko niissä eroavaisuuksia? Miten on samaa sukupuolta olevien henkilöiden suhteiden laita? Entä transihmisten?
- Kuka saa kävellä käsi kädessä tai suudella koulun käytävillä, kaupungilla? Mikä on ok julkisessa tilassa?
- Saako toinen pariskunnasta olla mustasukkainen? Jos, niin missä tilanteessa ja millä tavoin sen voisi tuoda ilmi, mikä on ok?
- Mitä merkitystä on sillä, jos ihmissuhde ei ole tasa-arvoinen? Miten epätasa-arvoisuus ilmenee parisuhteessa?
- Miten ikäerot vaikuttavat ihmissuhteen laatuun? Tarvitaanko suojaikärajoja? Mitkä ne ovat? Miksi lait on laadittu? Kuinka paljon ikäeroa saa olla? Pitääkö miehen olla vanhempi kuin naisen? Miksi vanhempi nainen ja nuori mies herättävät hämmennystä? Miten on samaa sukupuolta olevien parisuhteiden laita? Millaiset ikäerot ovat niissä ok? Miksi?

Lue ja katso lisää

- <http://www.guardian.co.uk/society/2012/may/25/sex-sexuality-education-live-discussion>
<http://www.umo.se/Sex/Sexlust/>
<http://www.sexetc.org/>
<http://www.scarleteen.com/>
<http://www.plannedparenthood.org/info-for-teens/>
<http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/>
<http://normit.fi/>
<http://www.munkroppa.fi/>
- <https://www.youtube.com/channel/UC4cfkKEpajmfEVTRBbCThsw>

Kiitos

